

Redni broj: 53**Lokalitet: Zagreb - Park Grič****Naselje: -****Grad/općina: Zagreb****Pravni status: Z-1525 (povijesna urbana cjelina)****Razdoblje: P, SV, NV****Vrsta radova: sustavno i zaštitno iskopavanje**

Sondažna arheološka istraživanja u Parku Grič nastavak su istražnih radova iz 2003. g., ali su u kampanji 2004. g. provedena u okviru Projekta konstruktivne sanacije jugozapadne kule i dijela bedema u Parku Grič (stručni voditelj: Boris Mašić; inicijator projekta bio je Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu; istraživanja su financirana sredstvima Grada Zagreba).

Istraživanja su provedena od rujna do prosinca, a započela su raskolčavanjem dviju novih sondi (I, III) i proširenjem dviju prošlogodišnjih: središnje (IV) te sonde koja je bila smještena tik uz srednjovjekovni bedem (II). Proširenja su izvedena zbog otkrivenoga prapovijesnoga sloja koji se protezao pod profile sondi iz 2003. g. Ukupna raskolčena površina bila je 150 m², a sonde su u najvećoj mjeri postavljene tako da respektiraju korijenje raslinja u Parku.

Sam prostor Parka Grič, prema povijesnim izvorima i starim nacrtima, služio je kao vrt kapucinskog samostana, a sve do sredine 19. st., kada je i priveden današnjoj svrsi, povijesni izvori ne bilježe postojanje građevina unutar njega. U to ga je vrijeme s juga i zapada omeđivao srednjovjekovni gradski bedem na čijem se jugozapadnom uglu uzdizala četverokutna branič-kula. Zidna struktura vanjskog plašta zapadnog bedema još je i danas vidljiva iznad istočne strane Mesničke ulice, dok su južni bedem i kula poznati

samo iz starih gradskih veduta i planova te nacрта za dekoraciju „Južne promenade“, današnjega Strossmayerova šetališta, koje je arhitekt Bartol Felbinger izradio za potrebe uređenja grada prigodom boravka cara i kralja Franje II. u Zagrebu, 1818. g.

Tijekom istraživanja definiran je sloj rane faze halštatske kulture starijega željeznog doba (8. st. pr. Kr.) prepoznatljiv, kako u keramičkim nalazima, tako i intaktnim ostacima naseobinskih objekata. Također je evidentirano 38 grobova iz razdoblja 16. i početka 17. st., od kojih su 22 groba potpuno istražena, a 14 samo djelomice. Svi su grobovi bili skeletni, s pokojnikom ukopanim u grobne rake i položenim na leđa (s različitim položajem ruku). Zamjetna je dvojna orijentacija grobova: sjever-jug i zapad-istok, a razlog tomu vrlo vjerojatno treba tražiti u činjenici da su se istraženi grobovi nalazili u rubnome dijelu groblja. Možemo pretpostaviti kako je većina pokojnika bila u drvenom lijesu, o čemu svjedoče nalazi čavala te ostaci drvenog sanduka evidentirani u grobovima 12 i 34. Prema svemu sudeći, za sada, najmlađi grob nalazi se u središnjem dijelu Parka i možemo ga datirati u kasno 15. ili u početak 16. st. Prestanak ukopavanja na groblju treba datirati u vrijeme nakon što su kapucini preuzeli samostan na današnjoj Vranjanijevoj poljani, odnosno najkasnije kada se oni počinju prostorom današnjeg Parka Grič koristiti kao svojim vrtom. Možda se prestanak ukopavanja treba vezati uz gradnju kapele na groblju sv. Jurja 1622. g., nakon čega počinje i pokapanje na njemu.

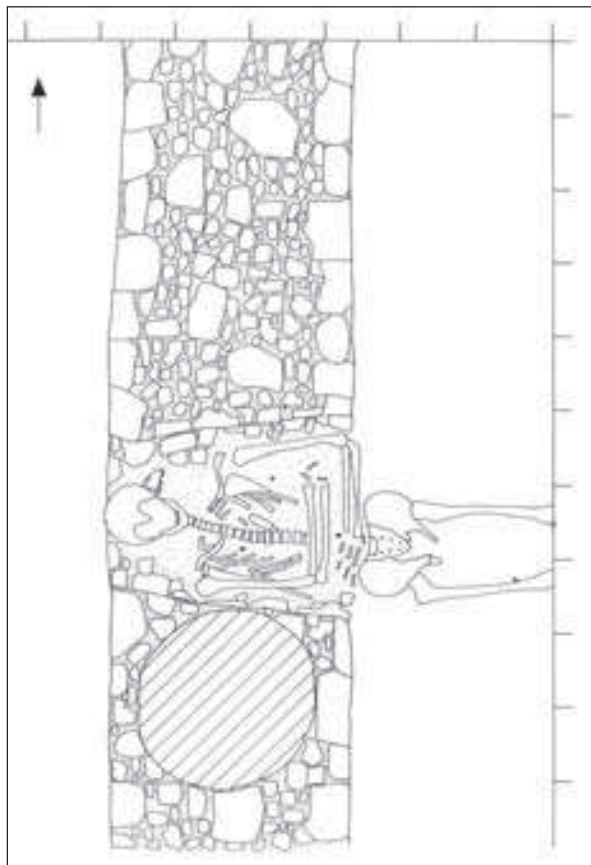
Nadalje, u Sondi III otkopan je dio zida građen od pritesanog kamenja sлагanog u redove i vezanog vapnenim mortom. Riječ je o vrlo važnom nalazu koji sugerira postojanje zidanog objekta unutar Parka Grič, o kojem nema potvrde

Zagreb, Park Grič, sonda III s ostacima zida u kojem su vidljive grobne rake (foto: B. Pantlik)

Zagreb, Park Grič, sonda I (foto: B. Mašić)

Zagreb, Park Grič, preslojavanje zida A ukopom groba 21, datiranog s pomoću novca kovanog u prvoj pol. 16. st. (crtež: S. Latinović)

u povijesnim izvorima. Zid je otkopan u dužini od 10 m i proteže se kroz cijelu sondu. Možemo pretpostaviti da je srušen prije 16. st., kada je u njegovu strukturu ukopan grob 21, datiran s pomoću novca kovanog u prvoj polovici 16. st. Vrijeme gradnje zida, prema sadašnjem stanju istraženosti, nije moguće utvrditi. Žbuka kojom je vezana zidna struktura djeluje kao srednjovjekovna pa je za dataciju njegove gradnje nužno istražiti cijeli objekt kojemu je zid pripadao. Zidne strukture vidljive su i u rezultatima georadarskih istraživanja koja je, u dijelu Parka, tijekom listopada provelo poduzeće za arheološka i geofizikalna istraživanja GEO-ARH iz Ljubljane.

Pokretni nalazi pronađeni tijekom iskopavanja pružaju istu kulturnu sliku gornjogradske povijesti kakva je definirana na brojnim lokalitetima u povijesnoj jezgri grada. Riječ je o predmetima koji se okvirno mogu datirati u razdoblje halštatske kulture starijega željeznog doba, zatim su tu predmeti iz 13. – 15. st., kao i 16. – 17. st. te predmeti iz 18. i 19. stoljeća.

Prema svemu navedenom, razvidno je da značaj ovoga lokaliteta otvara nova pitanja o zagrebačkoj povijesti te nameće nove zaključke o brojnim problematičnim pitanjima zagrebačke historiografije. Stoga bi trebalo istražiti cjelokupan zidani objekt čiji je zapadni zid otkriven tijekom kampanje 2004. g. S druge strane, treba u potpunosti istražiti i navedeno gradsko groblje, kako bi se definirao njegov areal i utvrdilo vrijeme početka ukopavanja na njemu.

Brojna pitanja i problemi koji proizlaze iz takvog zahvata, kao

što su očuvanje postojećeg raslinja u Parku Grič te prezentacija pronađenih nepokretnih i pokretnih nalaza, rješavat će se u sklopu projekta kojem je svrha definirati izgled i smjernice za eventualnu prezentaciju, ali i revitalizaciju ovoga, jugozapadnog dijela Gornjega grada, unutar kojega je povijesna slojevitost Zagreba pružena „kao na dlanu“.

Literatura

- Bedenko 1989** Vladimir Bedenko, Zagrebački Gradec, Školska knjiga, Zagreb, 1989.
Buntak 1996 Franjo Buntak, Povijest Zagreba, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1996.
Dobronić 1986 Lelja Dobronić, Zagrebački Gornji grad nekad i danas, Školska knjiga, Zagreb, 1986.
Dobronić 1992 Lelja Dobronić, Slobodni i kraljevski grad Zagreb, Školska knjiga, Zagreb, 1992.
Klaić 1982 Nada Klaić, Zagreb u srednjem vijeku, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1982.
Mušić 2004 Branko Mušić, Poročilo o geofizikalni raziskavi na lokaciji Zagreb – Gornji grad, Grič, Ljubljana, 2004.
Schneider 1930 A. Schneider, Stari zagrebački perivoji, vrtovi i šetališta, Narodne starine, Zagreb, 1930.

Boris Mašić

Summary

Archaeological excavations in the Park Grič in Gornji grad in Zagreb have carried out from September to December 2005, and they have been started with opening of two new trenches (I, II) and extending of the two last-year's ones: the central (IV) and the trench which was situated next to the medieval town wall (II).

During investigation the layer of the early phase of the Hallstat culture of the late Iron Age (8th century B.C.) was defined as recognizable both in pottery finds and in intact remains of the settlement's buildings. 38 graves dated to the period between the 16th and the beginning of the 17th century, were recorded, of which 22 grave were completely investigated, while 14 only partially. All the graves were skeleton graves, with a deceased buried and laid down on their back (with different position of their hands). A double orientation of the graves was noted: north – south and west – east. It is most likely that that earliest grave was located in the central part of the park so we could date it to the late 15th or the beginning of 16th century. The period of the interruption of the burial in the cemetery could be established as the period after the erection of the chapel of St. James in 1622, posterior to which is the beginning of the burial in the cemetery.

In the trench III the excavated part of the wall was build of dressed stone laid down in rows and bound with lime mortar. The subject under discussions is a very important find that suggests the existence of the walled structure erected within Park Grič that was not confirmed in the historical sources. The 10 m long section of wall, which extends through the whole trench, was excavated. We could presume that it had been demolished before the 16th century when the grave no. 21 was dug in into its structure, which was dated by the coins, minted in the first half of the 16th century. The exact period of the erection of the wall is not possible to establish according to the present-day stage of research.